

Presidentinvaalit 1956

Presidentti J.K. Paasikiven pitkän kauden lähetessä loppuaan 1950-luvun puolivälissä vallitsi yleisesti käsitys, ettei hän enää asettuisi ehdokkaaksi. Myöskään poikkeuslaki Paasikiven toimikauden jatkamiseksi ei saanut riittävää kannatusta.

Kamppailua vuoden 1956 presidentinvaaleja varten käytiin usean vuoden ajan. Urho Kekkonen oli toiminut kaikkiaan viiden hallituksen pääministerinä ja oli selvästi Paasikiven suosikki. Hänellä tiedettiin olevan suhteet kunnossa myös Moskovaan. Sisäpoliittisesti Kekkonen oli kuitenkin hyvin kiistelty hahmo, sillä hänellä oli vastustajia erityisesti sosiaalidemokraattien ja kokoomuksen piirissä, mutta myöskään oman puolueen maalaisliiton kannatus ei ollut jakamatonta. Vastustajat puhuivat "Kekkonen kuningastien" katkaisemisesta ja yrittivät kaataa hänen johtamaansa hallitusta.

Neuvostoliiton kannalta paras vaihtoehto olisi ollut Paasikiven kauden jatkaminen, mutta tämän korkea 85 vuoden ikä oli siinä pahimpana esteenä. Vuoden 1955 kuluessa Neuvostoliiton tuki alkoi jo kallistua Kekkonen puolelle. Hänet kutsuttiin pääministerinä osallistumaan presidentti Paasikiven seurueeseen matkalle Moskovaan. Siellä käydyissä neuvotteluissa Porkkalan tukikohdan palauttaminen varmistui, ja Kekkonen sai siitä merkittävästi ansiota itselleen.

Kekkonen tärkeimmiksi vastaehdokkaiksi asettuivat sosiaalidemokraattien K.-A. Fagerholm, jolla oli myös laajalti sisäpoliittista kokemusta, sekä kokoomuksen Sakari Tuomioja, joka toimi suurlähettiläänä Lontoossa eikä voinut kovin aktiivisesti tehdä vaalityötä.

Syksyn ja alkutalven kuluessa käytyä vaalitaistelua on sanottu Suomen historian likaisimmaksi. Siihen osallistujilla oli tunne, että maan poliittiset valtasuhteet ratkeavat vaalin myötä pitkäksi ajaksi. Tasavallan presidentillä oli valtiosäännön mukaan suuri valta, ja Paasikivi oli sitä myös käyttänyt tehokkaasti. Paasikivi oli kuitenkin nähty selvästi puolueiden yläpuolisena valtiomiehenä, kun taas Kekkonen ja Fagerholm olivat täysiverisiä puoluepoliitikkoja. Niinpä nyt kaikki mahdolliset keinot käytettiin oman ehdokkaan kehumiseksi ja vastustajien mustaamiseksi.

Valitsijamiesten vaali tammikuun 1956 puolivälissä ei vielä ratkaissut asetelmaa. Kekkonen vaaliliitto sai 300 paikasta 88, Fagerholm 72, Tuomioja 57 ja SKDL:n Eino Kilpi 56 paikkaa. Kansanpuolueet saivat yhteensä 27 paikkaa, ja niiden arvioitiin jakavan lopullisessa äänestyksessä kannatustaan useille ehdokkaille.

Varsinainen vaalitoimitus tapahtui 15. helmikuuta. Ensimmäisellä kierroksella kaikki äänestivät omia ehdokkaitaan, joten ratkaisua ei tullut. Paasikivi vedettiin mukaan vaaliin toiselle kierrokselle, jolloin äänet jakautuivat seuraavasti: Fagerholm 114, Kekkonen 102 ja Tuomioja 84. Tulos selittyi sillä, että SKDL jakoi äänensä Tuomiojan pudottamiseksi.

Ratkaisevalla kolmannella kierroksella äänet jakaantuivat 151 - 149 Kekkonen hyväksi. Fagerholm sai sosiaalidemokraattien lisäksi lähinnä kokoomuksen ääniä. Maalaisliiton ohella SKDL ja useat pienten puolueiden kannattajat äänestivät Kekkonesta. Näin hänet valittiin tasavallan presidentiksi pienimmällä mahdollisella äänierolla. Toisaalta se ei ollut Suomessa ensimmäinen kerta, vaan myös 1930-luvulla vaali oli ratkennut samoin.

Tiukasta presidentinvaalista oli seurauksena puolueiden välien tulehtuminen ja myös puolueiden sisäinen syyttely, kun ryhdyttiin miettimään, mitä kaikkea vaalin yhteydessä oli tapahtunut. Vuosikymmenien kuluttuakaan ei ole täysin selvinnyt, miten ratkaisu syntyi, sillä vaaleissa käytettiin salaista lippuäänestystä.

Urho Kekkonen astui presidentinvirkaan 1. maaliskuuta, jolloin alkoi myös yleislakko. Uusi hallitus saatiin kuitenkin muodostetuksi nopeasti, sillä Kekkonen oli luvannut pääministerin paikan Fagerholmille. Uuden presidentin ja hallituksen lähtökohdat toiminnalleen eivät olleet hyvät, eikä syntynyt ratkaisu rauhoittanut poliittista elämää. Lähivuodet jouduttiin elämään sisäpoliittisesti hyvin riitaisaa aikaa.

Lähteinä mm: Lauri Haataja, "Kekkosen aika" teoksessa Suomi 75. Itsenäisen Suomen historia 4 (1992), s. 11 - 12; Kari Hokkanen, Kekkosen maalaisliitto 1950 - 1962 (2002), s. 312 - 371; Martti Häikiö, Presidentin valinta (1993), s. 68 - 75; Tuomo Polvinen, J.K. Paasikivi. Valtiomiehen elämän työ 4, 1948 - 1956 (2003), s. 209 - 256; Juhani Suomi, Kuningastie (1990), s. 440 - 540 ja Juhani Suomi, Kriisien aika (1992), s. 15 - 69.